

Л. М. Романкова
кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач відділу виховної та психолого-педагогічної роботи
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН У СИСТЕМІ ВИХОВАННЯ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми зумовлена принципово якісними соціальними змінами, що зазнало людство на рубежі ХХ–ХХІ століть і які спричинені поширенням глобалізаційних процесів на всі галузі людського життя. Одним із найвагоміших соціальних зрушень стало зростання функціональної ролі освіти в забезпеченні економічного та соціального прогресу суспільства, посилення її істотного впливу на людину й суспільство. Перетворення освіти на один із вирішальних соціокультурних чинників інформаційного суспільства – «суспільства знань», «суспільства освіти» – потребує відповідних змін як в організації системи національної вищої системи, так і в змісті, формах і методах навчально-виховного процесу. Адже сьогодні глобалізаційні процеси розглядаються в більшості своїх виявів не тільки як специфічна форма ущільнення соціального та освітнього простору, а як процес нелінійного розгортання соціальної творчості й життєтворчості індивідів.

Розробку кількох концепцій, автори яких прагнули побудувати пояснювальні моделі глобальних змін, було започатковано в другій половині ХХ століття. Це концепція «кінця історії» Ф. Фукуями, теорія «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона, американоцентричні концепції З. Бжезинського та Г. Кіссінджера, універсальна світо-системна концепція розвитку людського суспільства І. Валлерстайна, розгляд глобальних змін через моделі постіндустріального (Дж. Белл), суперіндустріального (Е. Тоффлер), постеконічного (В. Іноземцев) та інформаційного суспільства (Й. Масуда).

Зауважимо, що розвиток особистості людини – це універсальне явище, що у визначений конкретний момент має свої конкретні джерела, й обставини, які його спрямовують, і не можна вказати якийсь певний постійний напрям, у якому цей розвиток відбувався б [1]. Особистість і суспільство являють собою органічну цілісність, що отримала в літературі назву соціального організму [2]. Цілісність такої системи передбачає, що зв'язки та взаємодії між частинами будь-якої системи, а тим більше соціальної, важливіші, сильніші, пріоритетніші від впливів, що приходять ззовні, оскільки система просто б розпалася на окремі частини: суб'єктивовану й об'єктивовану.

Об'єктивне являє собою все, що існує поза індивідуальною свідомістю і незалежно від неї, а суб'єктивне – усе, що пройшло крізь свідомість людини та «існує в ній як суб'єктивований зміст об'єктивного». При цьому принциповим питанням є відокремлення понять об'єктивного й суб'єктивного від понять об'єктивованого та суб'єктивованого, використання яких у цьому дослідженні спирається на загальнофілософське їх визначення. Поняття «об'єктивне» й «суб'єктивне» являють собою найбільш загальні рівні людської природи, а категорії «об'єктивоване» та «суб'єктивоване» описують процеси взаємопроникнення цих рівнів [2, с. 42].

Перша складова тут матеріалізується в структурі людини, а друга – на боці суспільства. Однак це не означає, що розвиток цієї соціальної цілісності – планетарного соціального організму – довільний і що ми не можемо його прогнозувати. Навпаки, це означає, що, оцінюючи поведінку, реакції біосоціальної системи або людини, ми повинні враховувати насамперед її внутрішні властивості, потім – певні загальні закономірності розвитку й тільки в останню чергу – зовнішні умови або суспільство. До того ж розділити їх можна тільки в теоретичному аналізі, оскільки функціональні системи, а цей феномен має саме таку природу, морфологічно нероздільні. По-іншому, це новоутворення, що

виникає в процесі індивідуального розвитку, а потім функціонує, варто розглядати як єдине ціле [3].

Тож якщо розглядати розвиток цієї функціональної системи, то мається на увазі планетарний соціальний організм, що визначається атрибутивними властивостями самої системи, властивостями, які самою ж нею змінюються й розвиваються, її якісні переходи від одного етапу до іншого, що також визначаються переважно внутрішньою логікою, а не «зовнішніми умовами» або самими по собі існуючими незмінними «законами» [1].

Унаслідок взаємодії соціальних підсистем (мається на увазі окремо людина та окремо суспільство, які мають певну спрямованість), відбувається процес, що сприяє актуалізації потенційних можливостей обох агентів цієї взаємодії до створення сприятливих для цього умов. Такий процес актуалізації потенційно можливої організації системи (життєдіяльності людини в нашому випадку) визначимо терміном «саморозгортання» [4, с. 53].

Звернемо увагу на одну важливу для цього дослідження обставину. Її сутність полягає в тому, що, спостерігаючи за перебігом еволюційних змін, будь-яке суспільство взагалі, а суспільство знань тут не є винятком, варто розглядати як 1) продукт соціальної взаємодії людей між собою, який є умовою її розвитку й ускладнення; 2) умову для пристосування (самореалізація, становлення) особистості майбутнього фахівця. Якщо друге визначається прагненням пристосуватися до певних умов, то перше – це загальне ускладнення, яке підвищує рівень складності структури та набуття якісно нових функціональних можливостей. Але нас у цьому випадку більше цікавить саме феномен суспільства, що в науковому обігу позначається терміном «суспільство знань» і сьогодні здебільшого вживається як конвенціональний термін.

Дослідженню суспільства як цілісності присвячено достатньо багато науково-літературних джерел і спеціальних досліджень. Ми будемо посилаєтись тут лише на кілька з них, що подають цей феномен у найбільш системному вигляді. Мається на увазі такі праці достатньо відомих дослідників, як «Третя хвиля» [5] Е. Тоффлера, «Общество как социальная система» [6] Н. Лумана, «XX век в социологических теориях общества» [7] Н. Полякової, «Образы информационного общества: социологический вымир» [8] В. Шербини, «Индивидуализированное общество» [9] З. Баумана, «Глобальное гражданское общество и сетевые революции» [10] В. Буряка та багатьох інших дослідників.

Появу суспільства знань ми розглядаємо як закономірний продукт еволюційного процесу, тому в загальному вигляді ми тлумачимо це явище як аксіологічну характеристику культури певного народу або групи народів: те, що входить у суспільство в одному сенсі, може не входити в іншому. У цьому розумінні суспільство знань є розмитим поняттям соціальної філософії, його критерії можуть бути різними. Тому уточнення сенсу і змісту цього явища варто починати з його генезису й подальшого розвитку як відносно самостійної структури, від властивостей якої залежить зміст виховного процесу в системі вищої професійної освіти незалежно від кордонів, ментальності, мови та політичних систем.

Ми схиляємося до того, що суспільство знань потрібно «прив'язувати» до рис соціально-економічної еволюції, яка збігається з типологією відомого американського футуролога Е. Тоффлера, а саме: існує три хвилі світових революцій в історії людства [5]. Перша почалася 8–9 тисяч років тому з неолітичної революції, що породила сільськогосподарську організацію суспільства. Друга хвиля – індустріальна ор-

ганізація суспільства – виникла з промислової революції. Триста років тому відбувся економічний вибух, ударні хвилі від якого поширилися по всій землі, руйнуючи старі суспільства й породжуючи зовсім нові.

Таким вибухом була, звісно, промислова революція. Із кінця ХХ століття починається «третя хвиля»: багато що в ній суперечить старій традиційній індустріальній організації суспільства. Багато тенденцій, які передбачав Е. Тоффлер, здійснилися, однак шлях переходу до нової організації суспільства виявився набагато боліснішим і довшим, ніж він передбачав [11, с. 13].

Первинним осередком організації суспільства, клітинками, з яких будуватиметься вся його структура, є сім'я. Саме тут здійснюється відтворення головного атома всієї суспільної світобудови – людини, формується її біосоціальний генотип, споживається велика частина створеного кінцевого продукту. Розпад сім'ї, зменшення її ролі в суспільстві є найважливішою ознакою кризи, що виражає суспільство.

Другий рівень становлять об'єднання людей. Вони можуть створюватися або для спільного проживання (села, міста), або для спільної виробничої діяльності (навчальний заклад, підприємства, установи), або ж спільної суспільно-політичної діяльності (профспілки, політичні партії тощо).

Третій рівень становлять етноси, нації. Хоча за характером ці форми взаємодії людей, що проживають на більш-менш великій території, різні, але вони мають схожі структурні ознаки – спільність мови, побуту, традицій, історичного досвіду, вірувань [12].

Четвертий рівень – держави, які поєднують кілька етносів чи націй і мають характерні, загально визнані інститути – кордони, державну владу, громадянство, економічний і культурний простір, свою історію.

Зрештою, п'ятий, де вищим елементом у структурі суспільства є цивілізація (у нашому випадку суспільство знань), що об'єднує все людство, яке знаходиться на певному ступені розвитку, або його велику складову. Головне в суспільстві знань – певна система цінностей, вироблена й підкріплена тривалим історичним досвідом, загальними або близькими умовами існування та розвитку [12]. Це принципівий висновок, оскільки саме загальнолюдські та регіональні, наприклад, європейські, цінності сьогодні відіграють центральну роль у становленні особистості. Далі ми це розглянемо більш детально.

Отже, суспільство знань у своєму найпершому визначенні – складний, багатопаровий компонент вищого порядку, який входить до складу принципово нового утворення – планетарного соціального організму, що виникає в ході соціальної взаємодії особистості людини та суспільства.

Поглиблюючи дослідження цього проблемного поля, розглянемо глобалізаційний підхід щодо походження цього явища, яке буде відігравати у вихованні майбутніх фахівців важливу роль. Зазначаємо, що термін «генезис» вимагає аналізу походження, виникнення, а в більш широкому значенні зародження й наступного процесу його розвитку як специфічного явища.

Ось як генезис феномена «суспільство знань» подається в монографії вітчизняних дослідників В. Беха. І. Грицака і О. Рябеки «Фантом планетарного організму: погляд у майбутнє» (2015) [13]. На думку вітчизняних дослідників, суспільство знань є інтегрованим продуктом трьох відносно самостійних і навіть незалежних процесів-тенденцій планетарного масштабу, на які розкладається сучасний мегапроцес глобалізації та інформатизації.

Мова йде про становлення онтологічної, інформаційної й організаційної єдностей планетарної спільноти, що реалізуються в горизонті структури, функціональних можливостей і організаційної взаємодії, зливаються в єдиний процес трансформаційних перетворень світосистеми, в основі якої лежить процес соціального метаболізму, що обслуговує якісно новий тип організації життєдіяльності планетарної спільноти – Світове суспільство знань [14]. Тому цей феномен має щонайменше три виміри: а) онтологічний (струк-

турний, генетичний) із кінцевим продуктом – мережеве суспільство (за М. Кастельсом); б) функціональний із кінцевим продуктом – інформаційне суспільство (за Р. Лейном); в) кратологічний із кінцевим продуктом – організоване суспільство (за В. Андрущенком). Закцентуємо увагу на результатах дослідження глобалізаційних змін у морфології планетарного соціального світу О. Рябеки [15].

Подемо цей момент більш детально, оскільки він має визначальне значення для пояснення сутності, змісту й форм процесу виховання майбутніх молодих фахівців у системі вищої професійної освіти. Становлення, наприклад, онтологічної єдності в наведеному дослідженні полягає в тому, що вона, морфологічна основа планетарного соціального світу, кількісно змінюється в бік укрупнення організаційних структур, а якісно – завдяки зміні властивостей структури, що від стану стільникової, тобто утвореної сукупністю окремих національних держав, переходить до стану мережесті. Атрактором становлення онтологічної єдності планетарної спільноти є Світовий ринок. Параметрами управління онтологічним розвитком структури Світового суспільства є, на думку автора, соціальні мережі – Інтернет, Facebook, LinkedIn, Twitter, Kontakte, нові форми радіозв'язку, від голосового повідомлення мобільного телефону до SMS, WiFi і WiMax тощо. Кінцевим продуктом фазового переходу в цьому горизонті є мережеве суспільство.

Саме в ході дослідження встановлено, що тенденція до становлення інформаційної єдності планетарної спільноти полягає в переході від локально замкнених інформаційних обмінів між учасниками планетарного життя до створення органічної єдності у формі універсального інформаційного суспільства, органічна цілісність якого забезпечується інформаційним метаболізмом. На користь цієї гіпотези «працюють» і результати дослідження про становлення інформаційної єдності І. Чайки [16].

Атрактором цієї тенденції є соціальні комунікації, що забезпечують соціальну взаємодію людей між собою за допомогою обміну текстами, які циркулюють каналами соціальних комунікацій, особливо Інтернету й ЗМІ. Параметром порядку в такому горизонті структурних і функціональних перетворень є наукові знання про планетарне буття, універсальним інструментом – планетарна мова завдяки смислам, що закладені в її семантичні одиниці. Кінцевим продуктом цієї тенденції є інформаційне суспільство.

Третя тенденція торкається становлення організаційної єдності планетарної спільноти, що полягає в переході від сьогодні діючих національних систем державного управління та місцевого самоврядування до становлення органічної системи Світової влади, що складається з чотирьох компонентів (складових) – атракторів: недержавна влада Світового громадянського суспільства, Світова законодавча влада, Світова виконавча влада і Світова судова влада. На демократичних засадах Світова влада породжує Світову державу з головним виконавчим органом – Світовим урядом, єдиною нормативно-правовою системою у формі загальної цивілізаційної системи цінностей, планетарної моралі та Світовим правом.

Демократія виявляє себе в цьому контексті як параметр порядку в ході самопородження нового світоустрою. Кінцевим продуктом є організоване суспільство (за В. Андрущенком), у якому раціонально розподілена Світова влада між Світовою державою (державною владою – законодавчою, виконавчою й судовою) і Світовим громадянським суспільством (недержавною владою).

Отже, сучасний етап становлення Суспільства знань позначився радикальними змінами в самому базисі існування та розвитку людства. Переміщення інтелекту, наукових знань у центр детермінуючих чинників стійкого економічного зростання й суспільного прогресу зосередило увагу філософів, соціологів, політологів на проблемі становлення сучасного саморозгортання людської спільноти, яка розглядається дослідниками як гарант поступального руху суспільства, задоволення постійно зростаючих потреб людей і зміни культурних цінностей.

Загальні закономірності розвитку складних систем полягають у тому, що цей розвиток проходить у вигляді змін деяких відносно стабільних періодів, станів іншими, між якими трапляються досить різкі якісні переходи, і відбувається структурна перебудова системи загалом.

Специфіка цих процесів-тенденцій, що створюють матеріальну, духовну й кратологічну основу якісно нової структури планети, полягає в тому, що суспільство позбавляється чарункового (від рос. – ячеистого) устрою, який був зумовлений буттям національних держав як головних акторів на планетарній арені, і протягом ХХІ століття набуває принципово інших властивостей, це нині тлумачиться дослідниками як «мережове суспільство» (Network Society).

Для вирішення змісту процесу виховання особистості майбутнього фахівця в системі вищої професійної освіти важливо встановити не тільки сукупність і зміст провідних глобалізаційних та інформаційних процесів-тенденцій, про які мова йшла вище, оскільки саме в них має брати участь майбутній фахівець, а й установити більш конкретні процеси і продукти, у виробництві яких вони будуть професійно задіяні протягом ХХІ століття.

Для цього додатково розглянемо морфологію світосистеми, що сьогодні проходить етап становлення. Так, наприклад, за баченням деяких дослідників соціальних процесів, морфологію цієї світосистеми можна розглядати у вигляді «піраміди». Вершину цієї піраміди займає духовна сфера, що формує та передає від покоління до покоління систему певних цінностей. У духовну сферу (або сферу духовного відтворення) включаються такі елементи:

- наука – рівень пізнання закономірностей природи й суспільства та вміння їх використовувати для розвитку технологічного, економічного й екологічного способів виробництва в соціально-політичному устрої суспільства;
- культура – естетичне сприйняття природи й суспільства, їх гармонія в динаміці, почуття прекрасного;
- освіта – способи передавання накопичених знань і досвіду, наукової та культурної спадщини, що дають змогу підростаючому поколінню сприйняти соціальний генотип, адаптуватися до навколишнього світу й змін у ньому;
- етика – система правил поведінки людини в суспільстві, моральних оцінок вчинків, дотримання норм співжиття;
- релігія – світоуявлення людини й суспільства, системи цілей і мотивації діяльності людей, виходячи з їхніх етичних норм і взаємодій з іншими конфесіями.

Усі ці елементи тісно пов'язані, переплетені, розвиваються та змінюються.

Наступним щаблем піраміди є політичний лад, що характеризує форми та способи об'єднання й диференціації людей за великими соціальними групами (соціальна стратифікація), етнічною та національною належністю, формами політичної діяльності, державно-правовим устроєм. Цей устрій регулярно змінюється внаслідок воєн і революцій.

На третьому щаблі розташовано економічний спосіб виробництва зі своїми основними інститутами:

- форми власності, привласнення засобів виробництва й вироблених продуктів;
- способи розподілу виробленого продукту (включаючи додатковий) між різними соціальними групами;
- форми обміну, розвиток ринку з усіма його категоріями (гроші, ціна, кредит тощо);
- динаміка структури економіки за функціональним призначенням виробленої продукції (відтворена структура) та за іншими критеріями;
- форми й методи управління економічною діяльністю [12].

Склад і характер третього щабля багато в чому визначаються наступним за ним технологічним способом виробництва. Наступним включає такі елементи:

- знаряддя праці, система знарядь праці (машин), будівель, споруд, транспортних шляхів тощо;
- джерела енергії – як у виробничій діяльності, так і в побуті – найважливіша складова екологічного способу виробництва;

- предмети праці – природні й ті, що пройшли опрацювання;

- технології, способи поєднання робочої сили із засобами та предметами праці за допомогою енергетичних джерел;
- громадський, галузевий і професійний поділ праці в процесі виробничої діяльності;
- форми організації виробництва, його спеціалізації, концентрації, кооперації, диверсифікації.

Від взаємодії вищезазначених елементів залежить рівень ефективності виробництва, ступінь задоволення потреб людей.

Четвертий щабель займає соціальний чинник, яким є особистість людини та її природні утворення – нація й народ, що є носіями індивідуального та колективного або соціального інтелекту, з якого й формується тіло інтелектуального суспільства або суспільства знань.

Особистості людини відводиться в процесі породження суспільства знань головна роль, оскільки вона є 1) джерелом нових смислів; 2) користувачем раніше породжених смислів і накопичених у формі планетарного інформаційного поля – ноосфери; 3) синтезатором, оскільки може в ході інтелектуальної взаємодії породжувати крос-культурні цінності або, по-іншому, синтетичні інтегративні смисли.

Отже, фундаментом «піраміди» Суспільства знань є особистість людини та її колективна форма життєдіяльності – народонаселення, його кількість, умонастрій, темпи динаміки (народжуваність, смертність, природний приріст), склад сімей, статева структура, міграція, обсяг потреб і ступінь їх задоволення (рівень і якість життя). На нижчому рівні виявляються кінцеві наслідки функціонування й динаміки суспільства.

Кінцевою складовою піраміди є рівень, що визначає зовнішні умови функціонування суспільства, – природа та екологія: масштаби території, кліматичні умови, щільність населення (демографічне навантаження на природне середовище), забезпеченість різноманітними видами природних ресурсів, рівень забруднення навколишнього середовища і втручання в біосферні процеси. Саме тут розташована зона взаємодії природи й суспільства, зона їх коеволюції [12].

Отже, суспільство знань – це такий тип організації соціального життя людини, такий спосіб відтворення її соціальності, за якого домінуючою цінністю стає інтелект і духовний розвиток людини, а визначальними факторами – інформація та знання, що детермінують породження нових смислів і смислових полів. На вершині суспільства знань важливе місце буде посідати вища професійна освіта, яка висуне нові вимоги до професійної підготовки майбутнього фахівця та його виховання.

Література

1. Мир будущего – 4-х уровневая концепция развития цивилизации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://mirbudushego.ru/istr/4hurovkon.htm>.
2. Бех В.П. Соціальний організм країни / В.П. Бех. – Запоріжжя : ЗДУ, 1999. – 186 с.
3. Сетров М.И. Информационные процессы в биологических системах / М.И. Сетров. – Л. : Наука, Ленингр. отделение, 1975. – 155 с.
4. Мартинюк С.Е. Генезис інформаційної цивілізації : [монографія] / С.Е. Мартинюк. – Запоріжжя : Просвіта, 2002. – 192 с.
5. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер ; пер. с англ. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2004. – 784 с.
6. Никлас Л. Общество как социальная система / Л. Никлас. – М. : Логос, 2004. – 232 с.
7. Полякова Н.Л. XX век в социологических теориях общества / Н.Л. Полякова. – М. : Логос, 2004. – 384 с.
8. Щербина В.М. Образы інформаційного суспільства: соціологічний вимір / В.М. Щербина. – К. : ТОВ «Агенство «Україна», 2005. – 246 с.
9. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман. – М. : Логос, 2002. – 390 с.
10. Буряк В.В. Глобальное гражданское общество и сетевые революции / В.В. Буряк. – Симферополь : ДИАИПИ, 2011. – 150 с.

11. Скотна Н.В. Проблема особистості в цивілізаційному вимірі : публікації Інституту філософії імені Г. С.Сковороди НАН України 2005 рік / Н.В. Скотна // Мультиверсум. – К. : Центр духовної культури, 2005. – № 48. – С. 18.

12. Современная теория цивилизации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.civil.newparadigm.ru/civil2.htm>.

13. Бех В.П. Фантом планетарного організму: погляд у майбутнє : [монографія] / В.П. Бех, І.А. Грицак, О.Г. Рябека. – К. : «МП Леся», 2015. – 500 с.

14. Бех В.П. На порозі сингулярності: планетарна спільнота у вирі Всесвіту : [монографія] / В.П. Бех, Ю.В. Бех ; Мін-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – К. : «МП Леся», 2014. – 220 с.

15. Рябека О.Г. Дрейф планетарного світу: погляд у третє тисячоліття : [монографія] / О.Г. Рябека ; Мін-во освіти і науки України ; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 588 с.

16. Чайка І.Ю. Феномен інформаційної єдності: соціально-філософський аналіз : [монографія] / І.Ю. Чайка. – Запоріжжя : КСК-Альянс, 2013. – 330 с.

Анотація

Романкова Л. М. Глобалізація як детермінанта модернізаційних змін у системі виховання вищої професійної освіти. – Стаття.

У статті розглядається поява «суспільства знань» як закономірного продукту еволюційного розвитку, яке варто прив'язувати до рис соціально-економічної еволюції. Проаналізовано рівні функціонування суспільства й зазначено, що суспільство знань – складний багатопаровий компонент вищого порядку, який входить до складу принципово нового утворення – планетарного соціального організму, що виникає у взаємодії особистості й суспільства. Розглянуто глобалізаційний підхід щодо походження цього явища. Мова йде про становлення онтологічної, інформаційної та організаційної єдностей планетарної спільноти, що реалізуються в горизонті структури, функціональних можливостей і організаційної взаємодії, зливаються в єдиний процес трансформаційних перетворень світосистеми, в основі якої лежить процес соціального метаболізму, що обслуговує якісно новий тип організації життєдіяльності планетарної спільноти – Світове суспільство знань. Розглянуто морфологію світосистеми, що сьогодні проходить етап становлення. Для вирішення змісту процесу виховання особистості майбутнього фахівця в системі вищої професійної освіти важливо встановити не тільки сукупність і зміст провідних глобалізаційних та інформаційних процесів-тенденцій, про які мова йшла вище, оскільки саме в них має брати участь майбутній фахівець, а й установити більш конкретні процеси і продукти, у виробництві яких вони будуть професійно задіяні протягом ХХІ століття.

Ключові слова: глобалізація, суспільство знань, особистість, виховання, еволюційний процес, світосистема, інформаційне суспільство.

Аннотация

Романкова Л. М. Глобализация как детерминанта модернизационных перемен в системе воспитания высшего профессионального образования. – Статья.

В статье рассматривается появление «общества знаний» как закономерного продукта эволюционного развития, которое следует привязывать к особенностям социально-экономи-

ческой эволюции. Проанализированы уровни функционирования общества и указано, что общество знаний – сложный многослойный компонент высшего порядка, который входит в состав принципиально нового образования – планетарного социального организма, что возникает во взаимодействии личности и общества. Рассмотрен глобализационный подход к происхождению данного явления. Речь идет о становлении онтологического, информационного и организационного единств планетарного сообщества, что реализуются в горизонте структуры, функциональных возможностей и организационного взаимодействия, сливаются в единый процесс трансформационных преобразований системы мира, в основе которой лежит процесс социального метаболізма, что обслуживает качественно новый тип организации жизнедеятельности планетарного сообщества – Мировое общество знаний. Рассмотрено морфологию системы мира, которая сегодня проходит этап становления. Для решения содержания процесса воспитания личности будущего специалиста в системе высшего профессионального образования важно установить не только совокупность и содержание ведущих глобализационных и информационных процессов-тенденций, о которых речь шла выше, поскольку именно в них должен принимать участие будущий специалист, но и установить более конкретные процессы и продукты, в производстве которых они будут профессионально задействованы в течение ХХІ века.

Ключевые слова: глобализация, общество знаний, личность, воспитание, эволюционный процесс, система мира, информационное общество.

Summary

Romankova L. M. Globalization as the determinant of modernization-induced changes in fostering professional awareness in the system of higher education. – Article.

The article discusses the emergence of “the knowledge society” as a natural product of evolution, which should be regarded as a feature of social and economic evolution. The author analyzes the functional levels of society and argues that the knowledge society is a complex multi-level higher-order component of a total novel phenomenon – the planetary social organism, which results from the interaction of personality and society. The origin of this phenomenon is regarded from the perspective of globalization. The author discusses the development of the ontological, informational and organizational unity of the planetary community, which results from the structure, functional potential and organizational interaction and merges into a single process of transformational changes of the global system on the basis of social metabolism, which characterizes a qualitatively new type of organizing the planetary community – the Global Knowledge Society. Additionally, the author considers the morphology of the global system, which is constantly developing nowadays. It is argued that in order to develop the methods of fostering professional awareness in future specialists at tending high educational establishments, it is important to identify not only the number and content of the leading tendencies in globalization and information mentioned above (since future specialists will have to deal with them), but also to explore more concrete processes and products in which future specialists will be involved professionally throughout the 21st century.

Key words: globalization, knowledge society, personality, personality development, evolution process, world system, information society.